

Nyköping ligger vid kusten en timme söder om Stockholm. Närheten till havet, lokal prägel och Europas storstäder inom räckhåll ger dig möjligheter att andas och växa.

 Nyköping

Nyckeln

Gästbudet

NK-villan

Kastalen

Hertig Karl

Släbro

Nyköpings historia.

Nyköping – en av Sveriges äldsta städer

Nyköping grundades år 1187 och är en av Sveriges äldsta städer. Redan på 1000-talet vet man att en runsten restes vid Släbro strax nordväst om dagens Nyköping för att markera en större boplats. Då hade människor redan bott här sedan bronsåldern. Det fanns flera farbara och fiskrika sjöar och åar som mynnade ut i Östersjön. En boplats i ett skyddat läge i en havsvik där hav möter land gav bra förutsättningar för bland annat handel som kunde spridas både längs kusten och in mot land.

År 1253 bytte Birger Jarl till sig Nyköping från nunnorna i Gudhems kloster. Han stimulerade också byggandet av städer och borgar på flera andra orter i Sverige, därför tror man att han även var inblandad i att Nyköpings kom till.

Nyköpings Gästabud

När Birger Jarl gjorde sitt byte med nunnorna hade ett mindre samhälle funnits här i ungefär hundra år och ett arkeologiskt fynd pekar på att platsen från början kallades Aros innan den fick namnet Nyköping. I ett privilegiebrev pekas år 1260 ut som tidpunkten då Nyköping fick sina första stadsprivilegier. Vid den tiden fanns i staden en kunglig borg, mynthus och från 1280 minst två kyrkor och franciskanerkloster.

Birger Jarl och Magnus Ladulås lät bygga en försvarsborg som blev grunden till det vi idag kallar Nyköpingshus. Men medeltidens stora händelse är den stora fest då Kung Birger bjöd på ett gästabad 1317. Kungen fängslade sina bröder Erik och Valdemar och enligt traditionen kastade kungen nyckeln till fängelset i Nyköpingsån och bröderna dog i fängelsehålan. Detta genomfördes som en hämnd av

den tidigare Håtunaleken, där Erik och Valdemar hade fängslat Birger och hans hustru Märta för att förmå honom att dela med sig av kungakronan.

Nyköpings Gästabud spelas sommartid på Nyköpingshus.

Goda tider på 1500–1600-talet

Karl IX blev Sveriges kung på 1500-talet och tyckte att Nyköpingsborgen var omodern. Han byggde om den till ett av de mest lyxiga slott man då kunde tänka sig. Från slutet av 1500-talet upplevde Nyköping en riktig guldålder då industrin blomstrade.

Under den här tiden fanns både mässingsbruk och kopparhammare i Nyköping. Flera borgare i staden bodde i slottsliknande byggnader och ägde fartyg som skeppade ut järn, koppar och trävaror för att säljas runt om i världen. Salt, tyger och ädla drycker kom in till Nyköping.

Under Karl IX:s tid fick också kyrkorna det utseende som de till stor del har idag.

Nyköping – staden som brann upp

Renässansslottet, stadens stolthet, brann ner i den stora stadsbranden år 1665. Även stadens båda kyrkor och alla broar förstördes.

Den 25 juli 1719 brändes hela Nyköping av ryska armén som ett led i den ryske tsarens krigföring. Bara Allhelgona kyrka, Västra klockstapel och några småhus klarade sig. Branden spred sig med rasande tempo och förstörde också slottet som hade reparerats efter 1600-talets brand. Det var en svår händelse för staden och återhämtningen tog lång tid.

Nyköping reste sig ur askan

Nyköping fick lägre skatt efter branden och staden kunde byggas upp igen, allt enligt den stadsplan som tagit fram kort före branden. Nu blev gatorna raka och breda med ett stort

fyrkantigt torg mitt i staden. Ett nytt ståtligt rådhus i sten med källare och rum för resande byggdes snart upp.

Handeln fick dock aldrig tillbaka sin tidigare framgång efter branden 1719 men industrierna återgick till sina verksamheter. Hantverkare från andra städer som hjälpt till med stadens återuppbyggnad lockades också att slå sig ned i staden för gott. Så småningom byggdes stadens industrier upp igen, bland annat ett mässingsbruk.

Industrialismen och tiderna fram till våra dagar

Industrialismens framfart satte självklart också spår i Nyköping. 1872 startade ett bomullsspinneri vid Perioden, ett ullspinneri vid Fors 1873, och Nordiska Kompaniets verkstäder invigdes 1904. Alla dessa verksamheter drevs ända fram till 1960 och 70-talen.

Visste du att varuruset NK i Stockholm hade sin möbelproduktion här i Nyköping under större delen av 1900-talet? Det var alltså här i Nyköping som NK-varuhusets framgång startade. Idag kan du besöka NK-villan vid ån som står symbol för det gedigna hantverket på samma plats som en gång möbelverkstäderna låg.

1937 bildades AB Nyköpings Automobilfabrik, Ana, som ett dotterbolag till Nordiska Kompaniet. Saab köpte Ana 1959 och började försäljningen av Saab-bilar. Företaget monterade och marknadsförde ett antal bilmärken, bland andra Chrysler, Plymouth och Škoda.

Fyra epoker på Stora torget

Nyköping har också i sekler varit residensstad och arbetsplats för länets högsta förvaltningsmyndighet, idag Länsstyrelsen. De satt från början på Nyköpingshus, men från mitten av 1700-talet i själva staden. Fortfarande har landshövdingen i Södermanland sin arbetsplats vid Stora torget i Länsresidenset som uppfördes år 1810.

Det betydligt modernare stadshuset stod färdigt 1969. Byggnaden är en symbol för 1960-talets arkitektur med noga utvecklade inredningsdetaljer. Arkitekterna var Jean-Jacques Barué och Paul Niepoort och huset är uppfört i italiensk Carraramarmor, koppar och teak.

När du idag står på Stora torget i Nyköping kan du se och uppleva fyra olika tidsepoker i arkitekturen. St Nicolai kyrka delvis från 1400-talet, gamla rådhuset från 1700-talet, länsresidenset från 1800-talet och stadshuset från 1960-talet.

• Hällristningarna i Släbro

Cirka 700 figurer av olika slag har ristats in på stenhällar i Släbro under forntiden.

• Spikstenen i Ripsa

Ett gammalt flyttblock som har pallats upp av ortsbor någon gång i forntiden av ceremoniella eller religiösa skäl.

• Uppså kulle

Södermanlands största forntida gravhög, 55 meter i diameter och 9 meter hög, troligen en forntida kungagrav.

• Spelviks forngravar

Gravfält med cirka 55 gravar från brons- och järnåldern.

• Kastalen i Kiladalen

Strax utanför Nyköping finns en kastal som troligen är äldre än den försvarsborg som var grunden till Nyköpings hus. Kastalen byggdes för att försvara det dåtida inloppet från Svanviken.

Läs mer om Nyköping på
www.nykopingsguiden.se